

INUIT ATAQATIGIIT INATSISARTUNI

UPA2024/88

Nunarput Folketingimut suli aallartitaqassanersoq pillugu oqallisissiatut siunnersuut

(Inatsisartunut ilaasortaq Pele Broberg, Naleraq)

Inuit Ataqatigiit inuiattut namminiilivinnissarput anguniarparut. Nunatut kiffaanngissuseqartutut nunamik nammineq aqutsinissarput siunertaarput. Eqqartuussiveqarnikkut, sillimaniarnikkut illersornissatigut, nunatsinni sullivinnik nakkutilliisoqarneq allallu suli oqartussaaffiginngilagut. 1953-imili kunngeqarfiup Danmark-ip tunngaviusumik inatsisaa atuutilermat Savalimmiut peqatigalugu folketingimi ilaasortat 179-iusuni issiaviit sisamat avippagut. Marlunnik tamatta ilaasortaqalerluta.

1979-mi Namminersornerulerpugut suli issiaviit marluk inissaralugit aamma 2009-mi Namminersoq pillugu Inatsit atuutilermat suli issiviit marluk inissarivagut. Naalagaaffiup ataani inissisimanerput ukiuni 71-inngulersuni nikinngilaq.

Inatsisartoqarneq naalakkersuisoqarnerlu 1988-mi avissaartinneratigut Naalakkersuisoqarneq ersarissisimangaluartoq suli aaqqissuussaaneq taamaappoq.

Ulluinnarni nunaqarfinni Folketingimi ilaasortaqarnerput malugisanngilara. Paasisimasarparali imaannaanngitsunik suliaqarfusoq. Ilami nunatsinnit inuit marlunguullutik inuit paasitinniagassaat 177-iupput.

Toqqissisimanissarput nunaqarfippassuarni pingaartipparput, matumanittaaq kommunefoged-eqarnikkut politeeqarnikkullu suli suliassangaatsiartoqarnera takusinnaavara. Ila danskisut innuttaassuseqartuni tamani inatsisitigut illersunganerput annikeqaaq.

Tunngaviusumik isummatsinni, uumap oqallisissiap isummerfiginera sioqqullugu nunatut namminiilivikkusuttutut aaqqitassaqaqtugut isumaqarpunga.

Eqqarsartaatsikkut anersaakkullu annersaanerit tikkuarusuppakka. Oqaaseq “namminiiliviartuusaartut” atorneqartartoq atuarlugulu tusaasarpara, uffa siunertarput nalunagu- kiffaanngissusermik tamakkiisumik peqarusuttugut. Inuiaqatigiit akornatsinni tusangiasaarutinngortoq, uffa tapersersoqatigiittussagalarluta. Immitsinnut alliseequsersornermiit ingerlariaqqinniarta, pissutsit atuuttut apeqqusersorlugit, immitsinnut ataqqilluta.

Taakku taasakka angugutsigit oqaloqatigiinneq atorlugu aaqqisinnaalissaagut.

Siunnersuummut uteqqikkuma Namminersorneq pillugu Inatsip suliarineqarnerani qulakkeerneqarpoq Inatsisartut aamma Naalakkersuisut Inuiaat Kalaallit sinniisoringaat- aap tamanna assortunngilarput.

Siunnersuuteqartup aamma eqqaavaa Inuiaat akunnerminni isumaqatigiissutit nunatsinnut pineqartillugit Namminersornermi inatsimmi pisussaaffiusoq danskit aamma Kalaallit Nunaanni Naalakkersuisut suleqatigiissasut aap aamma tamanna assortunngilarput.

Siunnersuuteqartup ilanngullugu allassimavaa Folketingimut ilaasortaqaarneq puupassaarutaannaasoq, Inuit Ataqaatigiinni isumaqarpugut taamatut nalilissallugu ingasanginarsinnaasoq apeqqutaatinnagu kikkut partiit Folketingimi ilaasortaatiqarnerisut. Tamanna paasisinnaavarput. Inatsisartoqarpugut Naalakkersuisoqarlutaku nunatsinnit anguniakkanik siuttuusussanik. Aammali apeqqut mumissinnaarvarput aperalutalu: nunatsinni anguniakkatsinnik ataqaatigiissaarilluarnerusinnaangilagut? Inuit pikkorisut atorlugit nunatsinnut sullissisut atorluarnerullugit?

Taama oqareerlunga nunatsinni naalakkersuinikkut anguniakkagut ersarinnerusariaqarput. Nalorninaallutik, taamaasilluni folketingimi ilaasortanut atorneqarsinnaasunngorlutik. Nalunngilarpummi taakku iluaqutserniarluta sulisartut.

Apeqquteqaammuttaaq tunngatillugu oqaatigilara partiit namminneq aalajangersinnammassuk qineqqusaartitsissanerlutik imaluunniit naamik. Partiit allat qanoq qineqqusaartitserusunnersut akuleruffigissanngilagut, ataqqivagut.

Isumaqarpugulli oqartussaaffiit annertuut, inuit inatsisitigut illersungaannerannut tunngasunik suliassaqartilluta ass. Pinerluttulerimermi inatsit, soorlu upernaag manna aamma oqaluuserisineqartoq, taava nunarput nukittuumik Kunngeqarfik Danmark-ip tungaanut inissisimasariaqarpoq. Inuillu nunarput pillugu anguniagaqarsinnaasut pikkorissut aamma folketingimiittut anguniagaqatigisariaqarpagut. Taakkua aamma ilisimasaqarput, uagut maani ulluinnarsiutigingisatsinnik. Namminiilivinniartilluta nukiit katersuuttariaqartussaasarpagut.

Siunissamulli eqqarsarlunga, ippasaaninguaq siullermeerparput Namminersorneq pillugu inatsimmi par. 21-ip atuutsilernissaanut siunnersuut. Tassunga aallareerpugut. Piffissaq aggersoq unitsitassaanani tassunga ingerlavoq, inuiattut kiffaangissuseqalernissamut. Ingerlavitsinnilu Inuit Ataqtigiinni naatsorsuutigingilarput folketingimi ilaasortaqartuarnissarput.